

6. Сухомлинський В.О. Сто порад учителеві
[Текст] / В.О. Сухомлинський // Вибрані твори: У 5 т.

– Т.2.– К.: Рад. школа, 1976.– С. 419– 654.

УДК 37.015.31:37(091) (477) Сухомлинський

ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ І ВНЕСОК ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО

Анатолій ЛУЦЮК (Луцьк)

Аналізується історичний досвід формування педагогічної майстерності вчителя в Україні у громадській, науково-педагогічній, літературно-художній діяльності братських шкіл, письменників-гуманістів, відомих педагогів. Подальший розвиток цієї проблеми показано у творчій спадщині Василя Сухомлинського.

Ключові слова: педагогічна майстерність, педагогічна культура, професіоналізм, особистість, гуманізм.

Анализируется исторический опыт формирования педагогического мастерства учителя в Украине в общественной, научно-педагогической, литературно-художественной деятельности братских школ, писателей-гуманистов, известных педагогов. Дальнейшее развитие этой проблемы показано в творческом наследии Василия Сухомлинского.

Ключевые слова: педагогическое мастерство, педагогическая культура, профессионализм, личность, гуманизм.

Особливе значення в сучасних умовах набувають критичне переосмислення і науково-практичне узагальнення історичних надбань професійної майстерності вчителя, а в цьому зв'язку досконале знання фактів і явищ педагогічного процесу, їх ґрунтовний аналіз, розкриття їх сутності у взаємозв'язку і взаємозумовленості.

Найчіткіше вимоги до професійної майстерності вчителя почали формуватися з кінця XVI ст. в Україні в зв'язку з виникненням початкових навчальних закладів і шкіл вищого типу, організаторами яких були церковні братства. Члени братства розуміли, що для боротьби проти католицької експансії і гніту польської шляхти потрібні освічені люди, які змогли б відстоювати права й інтереси народу. З цією метою вони багато уваги приділяли організації шкіл і особі учителя.

Внаслідок освітньої діяльності братств виникають школи у Львові, Луцьку, Кам'янець-Подільську, Дрогобичі, Рогатині та інших містах. Серед шкіл підвищеного типу потрібно назвати Львівську й Луцьку братські школи, Острозьку школу-академію та Києво-братську колегію.

У статуті Луцької братської школи висувались високі вимоги до моральних і педагогічних якостей учителя: «Даскал, или учитель сея школы, мает быти благочестив, разумен, смиреномудрый, кроток, воздржливый, не пияница, не блудник, не лихоимец, не гневлив, не завистник, не смехостроител, не срамословник, не чародей, не басносказател, не пособител ересям, не благочестию поспешитель, образ благых во всем представляюще» [2, с. 37].

Філософські, літературно-публіцистичні, педагогічні твори Григорія Сковороди сприяли розвитку вітчизняної науки про освіту і виховання здійснив. А своєю практичною діяльністю на посадах викладача Переяславської, згодом Харківської колегій та домашнього

вчителя, він набув значного педагогічного досвіду, майстерності у навчанні та вихованні.

Як просвітител, Г. С. Сковорода вірив у могутність людського розуму, в можливості пізнання таємниць природи. Джерелом усіх знань він вважав досвід, практику, життя, хоч істина, на думку філософа, досягається розумом. Актуальними для вчителя є такі його слова: «Долго сам учишь, если хочешь учить других. Во всех науках и художествах плодом есть правильная практика» [6, с.440].

Ведучи наполегливу боротьбу за всебічний розвиток народної освіти, Т. Г. Шевченко не міг обминути особи вчителя. Він безкомпромісно критикував обмеженість учителів царської школи, які вірою і правдою служили імперському ладу і які часто виступали не в ролі вихователів, а немилосердних катів. Ось як у повісті «Княгиня» Тарас Григорович характеризує дяка Совгиря: «...бьет, бывало, а самому лежать велит, да не кричат... и явственно читать заповедь. Настоящий спартанец» [19, с. 178].

Т. Г. Шевченко високо цінував професію педагога і вважав, що до вчительської роботи потрібно допускати лише чесних і сумлінних людей. Образи передових учителів, які хоч і не мають доброї підготовки, але намагаються бути порадниками дітей, виховувати їх корисними членами суспільства, він змальовує з великою любов'ю і прихильністю, змальовує щедрими й витонченими барвами. З щирою симпатією говорить Тарас Григорович про учителя дітей Ф. Сокири – колишнього семінариста Степана Мартиновича Левицького, про мудрого і гуманного педагога-куратора Полтавського дому для виховання бідних дворян, знаменитого автора «Енеїди» І. П. Котляревського, про народних просвітителів Г. Сковороду, І. Леванду [18, с.7–138].

Значний внесок у розробку проблеми педагогічної майстерності здійснив видатний

педагог XIX століття К. Д. Ушинський. На його думку, вчитель стає справжнім творцем особистості дитини тоді, коли пізнає закони людського розвитку. У передмові до визначної філософсько-педагогічної праці «Людина як предмет виховання» Костянтин Дмитрович зазначає: «Мистецтво виховання спирається на науку. Як мистецтво, складне й обширне, воно спирається на безліч обширних і складних наук; як мистецтво, воно, крім знань, вимагає здібності й нахилу, і як мистецтво ж, воно прагне до ідеалу, якого вічно намагаються досягти і який цілком ніколи не досяжний: до ідеалу досконалої людини» [16, с.205].

Прагнучи поставити мистецтво викладання на наукову основу, К. Д. Ушинський уперше вводить в обіг поняття «теорія», «практика» виховання, конкретизує, обґрунтовує їх шляхи розвитку та вдосконалення, а звідси і становлення педагогічної майстерності. «Було б безглуздо для тих, хто хоче присвятити себе виховній діяльності, – зазначав він, – обмежитись вивченням самої педагогіки тільки як зібрання правил виховання» [16, с.193]. І так само безглуздо було б задовольнятися тільки практичним досвідом, бо «сама педагогічна практика без теорії – те саме, що знахарство в медицині» [17, с.14].

За глибоким переконанням К. Д. Ушинського, вчитель повинен любити свою професію, з почуттям високої відповідальності ставитися до покликання педагога, до педагогічної справи, від якої багато в чому залежить майбутнє народу. Вчитель має бути освіченим, досконало знати свою справу, бути завжди зацікавленим в удосконаленні своїх знань і педагогічної майстерності. «Ввіряючи вихованню чисті і вразливі душі дітей, ввіряючи для того, щоб воно провело в них перші, а тому й найглибші риси, – писав видатний педагог, – ми маємо цілковите право спитати вихователя, якої мети він добиватиметься в своїй діяльності, і вимагати на це запитання ясної й категоричної відповіді» [16, с.197].

Проблема педагогічної майстерності займає значне місце в науковій спадщині славетного педагога XX століття А. С. Макаренка. Він стверджував, що педагогічна майстерність не є особливістю лише талановитих людей. Цього можна навчити людину, як і будь-якій іншій справі. «Майстерність – це те, чого можна добитися, – писав Антон Семенович, – і як може бути відомий майстер – токар, чудовий майстер – лікар, так повинен і може бути чудовим майстром педагог» [4, с.224]. На питання, що таке педагогічна майстерність, А. С. Макаренко однозначної відповіді не давав. Серед багатьох відомих ознак майстерності він виділяв комплексний підхід до виховання і навчання,

передачу передового педагогічного досвіду, колективний характер оволодіння професією.

Антон Семенович вважає однією з найважливіших складових професійної майстерності педагогічний такт. А такт – це психолого-педагогічна поведінка вчителя у взаєминах з учнем, що відповідає меті і завданням виховання та проявляється у творчій, педагогічно виправданій винахідливості, спостережливості, витримці, чуйності. Тактовність у стосунках з учнями проявляється в різноманітних ситуаціях, але насамперед вона вимагає поваги до учня. Відома формула А. С. Макаренка: «Якомога більше поваги до людини і якомога більше поваги до неї» [3, с.133], ця формула лежить в основі взаємин між учителем та учнем і вимагає від учителя душевної чистоти, чесності, щедрості, любові до дітей, відданості справі. Однак, діяти тактовно це не означає завжди бути м'яким, добрим і не висловлювати свого незадоволення з приводу поганих вчинків вихованців. А. С. Макаренко, вважаючи, що педагог має право на гнів, писав: «При майстерності гнів звучить інакше. Коли ви майстер, то ви будете переживати обурення, але у вас це не набере ніяких антипедагогічних форм. Це буде ширший прояв вашого справжнього людського почуття, але не взагалі людини, а майстра-педагога» [4, с.225].

А. С. Макаренко, закликаючи учителів вчитися педагогічної майстерності, сам був взірцем у цьому відношенні. Виховавши в собі надзвичайну силу волі і витримку, він умів у кожному конкретному випадку використовувати найбільш правильний педагогічний прийом. Це відчувалось і в його словах, і в поведінці, і в діях, і в жестах, в погляді, тоні. Макаренко спеціально працював над жєстами, мімікою, постановкою голосу, бо вважав, що в педагогічній справі, як і в драматичному мистецтві, велику роль відіграє постановка голосу, дискусія, мистецтво тону, уміння говорити чітко, зрозуміло для дітей. «Я став справжнім майстром тільки тоді, – підкреслював Антон Семенович, – коли навчився говорити «Іди сюди» з 15-20 відтінками, коли навчився давати 20 нюансів в постановці обличчя, фігури, голосу» [4, с.247]. З учнями, вказував він, треба розмовляти так, щоб вони відчували в мові педагога його волю, його душу, його культуру.

Проблема педагогічної майстерності вчителя, одержала подальший розвиток у навчально-педагогічній діяльності Василя Олександровича Сухомлинського, директора Павлівської середньої.

У своїх працях педагог-гуманіст розкриває суть педагогічної майстерності, показує, в чому ж полягає романтика цієї професії, незважаючи на її труднощі і складності.

У «Павлівській середній школі» вражає діловитість, конкретність і достовірність будь-якої з рекомендацій, що їх дає педагог-гуманіст. Вельми продуктивним може бути педагогічне усвідомлення, адаптація методологічних та методичних надбань вчителів Павлівської середньої школи під керівництвом її директора В. О. Сухомлинського. Ми знаходимо у книзі окремі параграф під назвою «Допомога вчителю в удосконаленні педагогічної майстерності» [10, с.72–74], в якому він розповідає про свою індивідуальну роботу директора школи з учителями, про допомогу їм у створенні індивідуальної творчої лабораторії.

На великому фактичному матеріалі у монографії «Сто порад учителям» В. О. Сухомлинський висвітлює досвід роботи Павлівської середньої школи і дає практичні поради вчителям з різних питань навчально-виховної роботи. Це, як він сам стверджує, книга, яка є результатом зустрічей та бесід з вчителями-початківцями. У ній – його відповіді на листи вчителів, зокрема, на такі постійні питання: «Що таке покликання?» і «З чого починається підготовка вчителя за покликанням?»

Прилучення студентів, вчителів до педагогічної спадщини В. О. Сухомлинського істотно впливає на їхню професійну підготовку, удосконалення педагогічної майстерності. Педагог-новатор створив ідеал вчителя, ідеал людини, а розроблена ним професіограма творчої особи вихователя має стати взірцем для того, хто обирає педагогічну професію. Створені ним моделі вчителя – теоретична основа роботи над їх професійною вдосконаленістю.

Система підготовки спеціаліста у вищому педагогічному навчальному закладі і школі повинна ґрунтуватися на чіткому уявленні, який учитель, вихователю потрібен завтрашній (у перспективі на 15–20 років) школі, які вимоги ставить суспільство ХХІ століття перед вихователем підростаючого покоління. Оновлена національна школа України буде вимагати яскравої творчої особистості педагога.

В умовах розбудови в Україні національної системи освіти школа «як колиска народу», «колиска духу і культури народної» стає «святинею і надією народу», а її вчитель – «головним скульптором» дитячої душі, першим світочем у житті школяра, який пробуджує потяг до знань, повагу до нації, культури, освіти. Тому й нині зразком високоефективного розв'язання згаданих завдань є науково-практична діяльність видатного педагога В. О. Сухомлинського. Його основні методологічні позиції: школа – це перш за все вчитель, особистість вчителя – наріжний камінь виховання, якому народ ввіряє своє майбутнє. У час оновлення національної школи місія вчителя у тому, щоб кожен учень усвідомлював себе як «громадянина, як хранителя

духу народу, його ідей, його багатств і цінностей, його неминущої величі» [14, с.338].

Він наголошував: «Інтелектуальне зростання, постійне збагачення, оновлення, поповнення, поглиблення, вдосконалення знань – це питання життя вчителів» [10, с.51]. Причому, постійне вдосконалення знань – це справа не лише початкуючих молодих вчителів, стверджував В. О. Сухомлинський, а навіть тих, хто працює в школі 10, 20, 30 років. Набуття педагогічної майстерності процес тривалий. Він починається у стінах педагогічного навчального закладу і продовжується все життя.

Учительська професія, зазначав В. О. Сухомлинський, особлива, її не можна порівняти з якою іншою, – «це людинознавство, постійне проникнення в складний духовний світ людини, яке ніколи не припиняється» [13, с.421]. Процес формування професійної майстерності педагога – двосторонній, який перебуває як під зовнішнім впливом, так і в результаті внутрішньої діяльності особистості. І основою для розвитку самовдосконалення є самоаналіз роботи. Адже вміння робити самоаналіз – це показник педагогічної праці вчителя, його педагогічної культури. Неможливо сформувати творчу особистість педагога без опори на фундаментальні положення В. О. Сухомлинського про творчий характер праці вчителя, складових його педагогічної культури. Професійна самостійність і творча активність вчителя виступають як необхідне завершення процесу формування учителя-майстра педагогічної справи. Василь Олександрович дає раду учителю-початківцю: все життя збагачувати свою педагогічну і психологічну культуру, щомісяця поповнювати свою бібліотеку трьома книгами, одна з яких – «про душу дитини».

В. О. Сухомлинський добре розумів, яке велике значення для розвитку педагогічної майстерності вчителя має педагогічна культура. Він не міг погодитися з тією традицією, яка склалася в педагогічній теорії і практиці, – обмежувати питання майстерності вчителя лише його професіоналізмом.

У налагодженні стосунків учителя з учнями важливу роль відіграє його здатність проникати в духовний світ дитини, співчувати їй і розуміти її почуттями. В. О. Сухомлинський радив педагогам формувати вміння відчувати себе в іншій людині й людину в самій собі. Без взаємного розуміння, допомоги, підтримки, неможливе встановлення добрих стосунків учителя з учнями. «Не можна миритися і з тим, – писав Василь Олександрович, – що деякі педагоги – чи то через низьку педагогічну культуру, чи то через невміння підкорити емоції розуму, – вдаються до духовного ремінця» [9, с.425].

В. О. Сухомлинський постійно наголошував, що педагог, який усім серцем любить дитину, частіше посміхається, рідко хмуриється, він живе справжнім педагогічним життям і тим самим знаходить своє професійне щастя. Вчитель має полонити всіх: і посмішкою, і вимогливістю, і стриманістю, і скромністю, і чуйністю, і відвертістю, і любов'ю до життя. Йому повинне бути притаманне все найкраще, що людям подобається в людині. «Всі видатні педагоги минулого, – зазначає В. О. Сухомлинський, – стали світочами педагогічної культури, людяності передусім саме тому, що вони любили дітей. Ян Амос Коменський, Песталоцці, Ушинський, Дістервег, Жан-Жак Руссо, Лев Толстой, Крупська, Шацький, Макаренко, Януш Корчак – це імена завжди сяятимуть нам, як вічне горіння мудрої людської любові» [15, с.292–293].

Гуманізація виховання виступає необхідним елементом творчої педагогіки, а гуманізм є однією з основних рис педагога, яка відіграє конструктивну роль в удосконаленні педагогічної майстерності. Вчитель є авторитетним наставником учнів лише доти, доки він удосконалює свою майстерність, де провідним є глибока любов до дітей, людяність і здатність проникнути в духовний світ дитини, зрозуміти і відчути в кожному з вихованців індивідуальне, бути відданим світу Дитинства. Вчителю, образно кажучи, необхідно бути «річкою, в якій зливається гаряче серце й холодний розум, не допускати поспішних, непродуманих рішень – це одна з вічних гілок педагогічної майстерності. Якщо вона відмирає, всихає – всі книжні знання педагогіки перетворюються в прах» [7, с.617]. Так вважав В. О. Сухомлинський.

Справжній учитель, зіставляючи теорію з практикою, «освітлює свій подальший шлях світлом теорії, в цьому полягає основа його зростання і збагачення» [12, с.578]. Коли ідея – шукати щось нове, в'янути залежність між педагогічним явищем – оволодіє свідомістю вчителя, тоді йому обов'язково потрібно працювати над удосконаленням своєї майстерності, використовувати досвід вчителів. Причому підходити до використання досвіду потрібно творчо, з врахуванням конкретних умов. Адже творче впровадження досвіду – це розвиток педагогічних ідей і формування власних педагогічних переконань. «Як би не були мудрі чужі думки, зазначає В. О. Сухомлинський, – вони хоча і зменшують нам досвіди швидкотекучого життя», не можуть замінити власного мислення, так як сфера «нашої праці жива людина, її душа» [12]. Професійна самостійність і творча активність вчителя виступають як лаконічне

завершення процесу формування учителя-майстра педагогічної справи.

Майже сорокарічний досвід практичної науково-педагогічної діяльності дав змогу Сухомлинському переконатися в тому, що визначальною професійною якістю вчителя є його здатність ставитися до дитини як до найвищої цінності. У своєму листі до членів педагогічного гуртка Луцького інституту, він стверджує:

1. «... так, у мене інколи виникали сумніви в доцільності вибраної професії. Це було в перші два-три роки роботи. Поштоухом для виникнення цих сумнівів були окремі невдачі і труднощі. Головна невдача, яка інколи викликала сумнів у доцільності обраної професії, – це невміння на перших кроках педагогічної діяльності зрозуміти мотиви дитячої неслухняності, свавільності. Кожного разу, коли ці мотиви ставали зрозумілими, сумнів у доцільності обраної професії зникав.

2. Найбільша трудність, з якою я зустрічався у своїй роботі – це утвердити в дитині, в підліткові почуття власної гідності.

3. Відповідь на це запитання зв'язана з відповіддю на друге запитання.

Виховання – це утвердження в людині почуття власної гідності. Той, хто оволодів цією майстерністю, – прекрасний педагог. Пам'ятайте, дорогі друзі, що найбільше зло, яке можна вчинити людині, – це допустити, що в неї утвердиться переконання в своїй нікчемності порівняно з іншими людьми. З перших же кроків педагогічної діяльності дбайте про те, щоб вихованець ваш вірив у свої сили» [1, с.16].

Щоб досягти педагогічної майстерності, студентів, вчителів, вихователів потрібно багато працювати над собою. Як вимога до кожного вчителя звучать такі слова Василя Олександровича: «Знати набагато більше, ніж треба передати учням». Адже, коли кругозір вчителя незмірно ширший від шкільної програми, «лише тоді він справжній майстер, художник, поет педагогічного процесу» [12, с.450]. Чим більше знає педагог, тим більшу допитливість і жаду до знань проявляють діти. Як же досягти вчителю глибокого знання основ наук? В. О. Сухомлинський дає таку відповідь: «Читання, і ще раз читання». Бо книга – це «скарбниця людської культури». Загалом у павлівських педагогів було близько 50 000 книг, зокрема у Сухомлинського – понад 20 000 книг. Він домагався того, щоб основою духовного життя павлівських педагогів було спілкування з книгою. Особиста бібліотека вчителя – «дзеркало його культури», його творчої індивідуальності.

Знати дитину з дитинства – один з найважливіших елементів педагогічної майстерності вчителя. В. О. Сухомлинський був

певний у тому, що висока психологічна компетентність є складовою частиною професійно-педагогічної культури вчителя. Тому він постійно наголошував, що не можна виховати дитину, не знаючи її вікових та індивідуальних особливостей, що залежно від цього змінюються і методи виховання. «Якщо педагогіку можна порівнювати з майстернею, де творяться складні прилади, – писав Василь Олександрович, – то психологія в цій майстерні – найскладніші інструменти. Не буде інструментів, або вони стануть неточними – від майстерні залишаться одні стіни» [8, с.612].

Таким чином, вивчення і аналіз теоретико-методологічних засад педагогічної майстерності вчителя дозволяє нам зробити висновок, що ця проблема займала значне місце в громадській, літературно-художній і практичній діяльності діячів братських шкіл, письменників-гуманістів, які вбачали у високому професійному рівні вчителя збереження і розвиток національної культури, формування ментальності народу. Найбільш суттєві теоретико-методологічні засади майстерності вчителя обґрунтовані відомими педагогами К. Д. Ушинським і А. С. Макаренком. Саме вони визначили вимоги і вказали шляхи творчого професійного росту вчителів. Подальший розвиток педагогічної майстерності відображений у науково-теоретичній спадщині В. О. Сухомлинського як одного з найяскравіших виразників педагогічного генія українського народу й загальнонародських духовно-моральних норм та цінностей.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Антоненць М.Я. Погляди В.О. Сухомлинського на процес шкільного навчання // Рід. школа. – 2002. – №5. – С.16-18.
2. Луцьку 900 років (1085-1985): Збірник док. і мат. /Редколегія: Е.А. Поліванов (відп. ред.), Б.Й. Заброварний (заст. відп. ред.), О.Г. Мітюков та ін. – К.: Наук. думка, 1985. – 303 с.
3. Макаренко А.С. Проблеми шкільного радянського виховання / А. Макаренко // Твори: В 7 т. – К., 1954. – Т.5. – С. 97-205.

4. Макаренко А.С. Деякі висновки з педагогічного досвіду / А. Макаренко // Твори: В 7 т. – К., 1954. – Т.5. – С. 209-298.

5. Розвиток народної освіти і педагогічної думки на Україні (X – поч. XX ст.): Нариси /Редколегія: М.Д. Ярмаченко (відп. ред.), Н.П. Калениченко (заст. відп. ред.), С.У. Гончаренко та ін. – К.: Рад. школа, 1991, -384 с.

6. Сковорода І. Сродність к богословію / І. Сковорода // Повн. збір. творів: У 2 т. – К., 1973. – Т.1. – С. 439-441.

7. Сухомлинський В.О. Відповідність методів навчання змісту і меті уроку / В. Сухомлинський // К.: Рад. школа. – 1959. – № 11. – С. 9-12.

8. Сухомлинський В.О. Методика виховання колективу / В. Сухомлинський // Вибр. твори: В 5 т. – К., 1976 – 1977. – Т.1. – С. 403-637.

9. Сухомлинський В.О. Обережно: дитина! / В. Сухомлинський // Вибр. твори: В 5 т., – К., 1976 – 1977. – Т.5. – С. 422-426.

10. Сухомлинський В.О. Павлицька середня школа / В. Сухомлинський // Вибр. твори: В 5 т. – К., 1976 – 1977. – Т.4. – С. 7 – 390.

11. Сухомлинський В.О. Педагог – колектив – особистість / В. Сухомлинський // Літ. газ. – 1970. – 28 жовтня.

12. Сухомлинський В.О. Розмова з молодим директором / В. Сухомлинський // Вибр. твори: В 5 т. – К., 1976-1977. – Т.4. – С. 393-626.

13. Сухомлинський В.О. Сто порад учителів / В. Сухомлинський // Вибр. твори: В 5 т. – К. 1976-1977. – Т.2. – С. 410-653.

14. Сухомлинський В.О. Як виховати справжню людину / В. Сухомлинський // Вибр. твори: В 5т. – К., 1976-1977. – Т.2. – С. 149-416.

15. Сухомлинський В.О. Як любити дітей / В. Сухомлинський // Вибр. твори: В 5 т., – К., 1976 – 1977. – Т.5. – С. 292-308.

16. Ушинський К.Д. Людина як предмет виховання. Спроба педагогічної антропології / К. Ушинський // Вибр. твори: В 2 т. – К., 1983. – Т.1. – С. 192-471.

17. Ушинський К.Д. Про користь педагогічної літератури / К. Ушинський // Вибр. пед. твори: В 2 т. – К., 1983. – Т. 1. – С. 9-25.

18. Шевченко Т.Г. Близнець / Т. Шевченко // Повн. збір. творів: У 6 т. – К., 1963. – Т.4. – С. 7-138.

19. Шевченко Т.Г. Княгиня / Т. Шевченко // Повн. збір. творів: У 6 т. – К., 1963. – Т.3. – С. 175-207.

УДК 373.5.011.33:7/9

ВПЛИВ СИСТЕМИ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО НА ТЕНДЕНЦІЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Наталія МАЦЬКО (Київ)

Статтю присвячено ролі, значенню, місцю педагогічної спадщини В.Сухомлинського в системі виховання творчої особистості учня у процесі пошукової дослідницької діяльності, формування практичних навичок повсякдення та наведено освітній інноваційний проект створений під впливом його ідей. Розглянуто цілісність компетентнісної освіти, наступність у формуванні предметних і ключових компетентностей, а також прикладна спрямованість інтеграції знань.